

Є. М. Рудніченко

*кандидат економічних наук, доцент,
заступник начальника відділу наукових досліджень
з організаційних питань митної справи
Державного науково-дослідного інституту митної справи*

ХАРАКТЕРИСТИКА ВПЛИВУ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ ПІДПРИЄМСТВА

Постановка проблеми. Питання економічної безпеки підприємств в умовах ринкової економіки є надзвичайно актуальними, оскільки ділова активність суб'єктів господарювання у значній мірі залежить від захищеності їх інтересів на макро- та мікрорівні. Тому середовище їх функціонування формує низку вимог до системи економічної безпеки та окремих елементів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Економічна безпека є доволі новим поняттям, тому інтерес вітчизняних та іноземних учених до цього питання досить високий, найбільше цитують праці таких вчених, як: О.А.Бурбело, В.М.Геєць, Г.В.Козаченко, Ю.С. Погорелов, М.О.Кизим, Т.С.Клебанова, О.М. Ляшенко, В.І.Мунтіян, І.Г. Манцуров, В.В. Шликов та ін. [1-8].

Метою статті є об'єктивізація основних елементів системи економічної безпеки підприємства та визначення впливу на них факторів зовнішнього середовища.

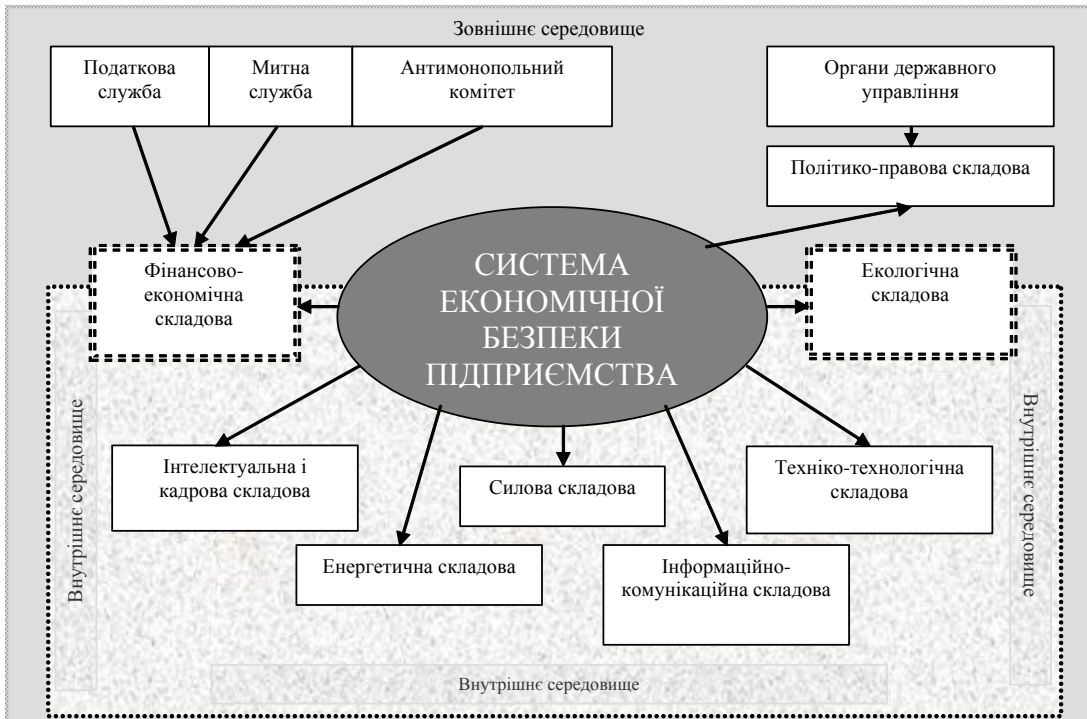
Результати дослідження. На нашу думку, система економічної безпеки підприємства може бути представлена у вигляді певної кількості елементів, що взаємодіють у зовнішньому та внутрішньому середовищі діяльності підприємства (рис. 1).

Ступінь їх впливу на загальну систему економічної безпеки підприємства та щільність взаємодії між собою визначити доволі складно, оскільки, будь-яка оцінка вищезазначених процесів буде носити дещо суб'єктивний характер. Тому для проведення більш адекватної оцінки необхідно проаналізувати кожен елемент окремо і визначити його змістовне наповнення.

До основних факторів впливу зовнішнього середовища доцільно віднести діяльність органів державного управління, які формують основи політико-правової системи в якій функціонує підприємство, а також діяльність Державної податкової служби України, Державної митної служби України та Антимонопольного комітету України, які безпосередньо впливають на фінансово-економічну складову економічної безпеки суб'єкта господарювання.

Однією з головних проблем формування політико-правового поля взаємодії державних органів управління та суб'єктів господарювання є те, що на законодавчому рівні практично ігнорується важливість участі представників суб'єктів господарювання у розробці основних нормативних документів, а існуючі

вітчизняні норми недостатньо корелюються з діючими міжнародними нормами та стандартами.

Рис. 1. Структура та основні складові економічної безпеки підприємства

Вплив на економічну безпеку підприємства податкової і митної служби, а також антимонопольного комітету регламентовано їх основними завданнями.

Відповідно до Стратегічного плану розвитку державної податкової служби України на період до 2013 року основними її завданнями є:

1. Забезпечення умов для добровільного виконання вимог податкового законодавства платниками податків та забезпечення повного, своєчасного надходження законодавчо встановлених в Україні податків та зборів (обов'язкових платежів) шляхом:

- удосконалення податкового законодавства у частині порядку адміністрування податків та його адаптації до вимог Європейського Союзу;
- спрощення механізму обчислення податків;
- уніфікації форм податкової звітності та вдосконалення інструкцій щодо їх заповнення;
- впровадження вдосконаленої системи адміністрування податкового боргу платників податків;
- створення системи приймання податкової звітності від платників податків в електронному вигляді;

– вдосконалення контрольно-перевірочної роботи на базі ризикоорієнтованої системи, налагодження системи обміну оперативною та аналітичною інформацією з правоохоронними органами та іншими контролюючими організаціями, податковими органами країн світу з метою забезпечення захисту економічних інтересів України у галузі оподаткування; постійного моніторингу показників діяльності платників податків; диференційованого підходу до організації контролю за діяльністю платників податків.

2. Забезпечення прозорості, компетентності, передбачуваності та неупередженості діяльності податкової служби через:

– надання своєчасних та якісних послуг платникам податків, забезпечення формами податкової звітності, інструкціями щодо їх заповнення;

– надання платникам податків оперативних консультативних послуг та роз'яснень податкового законодавства шляхом створення інформаційно-довідкового центру;

– встановлення взаємовідносин державної податкової служби України із майбутніми платниками податків у школах та інших закладах освіти шляхом розробки та впровадження програми навчання щодо системи оподаткування;

– систематичне висвітлення діяльності органів державної податкової служби шляхом створення системи доведення до громадськості актуальної, достовірної та повної інформації щодо системи оподаткування, стану наповнення дохідної частини бюджетів і державних цільових фондів;

– усунення можливості проявів корупції в органах державної податкової служби шляхом розробки та впровадження програм антикорупційних заходів;

– впровадження програм проведення періодичних опитувань платників податків щодо оцінки їх стосунків з державною податковою службою України та розробку процедури врахування і оприлюднення результатів опитувань;

– впровадження в практичну діяльність ризикоорієнтованої системи та стандартних процедур перевірок до всіх платників податків при організації контрольно-перевірочної роботи.

3. Створення високопрофесійної, інформаційно-розвиненої державної податкової служби в Україні шляхом розробки та впровадження програми розвитку інформаційної інфраструктури [9].

Митні органи, реалізуючи митну політику України, виконують наступні завдання:

– виконання та контроль за додержанням законодавства України з питань митної справи;

– захист економічних інтересів України;

– забезпечення виконання зобов'язань, передбачених міжнародними договорами України з питань митної справи, укладених в установленому законом порядку;

– сприяння захисту інтелектуальної власності учасників зовнішньоекономічних зв'язків, інших юридичних та фізичних осіб;

– застосування відповідно до закону заходів тарифного та нетарифного регулювання при переміщенні товарів через митний кордон України;

– здійснення митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, вдосконалення форм і методів їх здійснення;

– контроль за дотриманням правил переміщення валютних цінностей через митний кордон України;

– здійснення спільно з іншими уповноваженими органами державної влади заходів щодо захисту інтересів споживачів товарів і додержання учасниками зовнішньоекономічних зв'язків державних інтересів на зовнішньому ринку;

– створення сприятливих умов для прискорення товарообігу та пасажиропотоку через митний кордон України;

– боротьба з контрабандою та порушеннями митних правил;

– розвиток міжнародного співробітництва у галузі митної справи;

– ведення митної статистики;

– ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності;

– здійснення верифікації (встановлення достовірності) сертифікатів походження товарів з України;

– здійснення відповідно до закону контролю продукції при її ввезенні на митну територію України [10].

Завданнями антимонопольного комітету є:

– здійснення державного контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції на засадах рівності суб'єктів господарювання перед законом та пріоритету прав споживачів, запобігання, виявлення і припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції;

– контролю за концентрацією, узгодженими діями суб'єктів господарювання та регулюванням цін (тарифів) на товари, що виробляються (реалізуються) суб'єктами природних монополій;

– сприяння розвитку добросовісної конкуренції;

– методичного забезпечення застосування законодавства про захист економічної конкуренції;

– здійснення контролю щодо створення конкурентного середовища та захисту конкуренції у сфері державних закупівель [11].

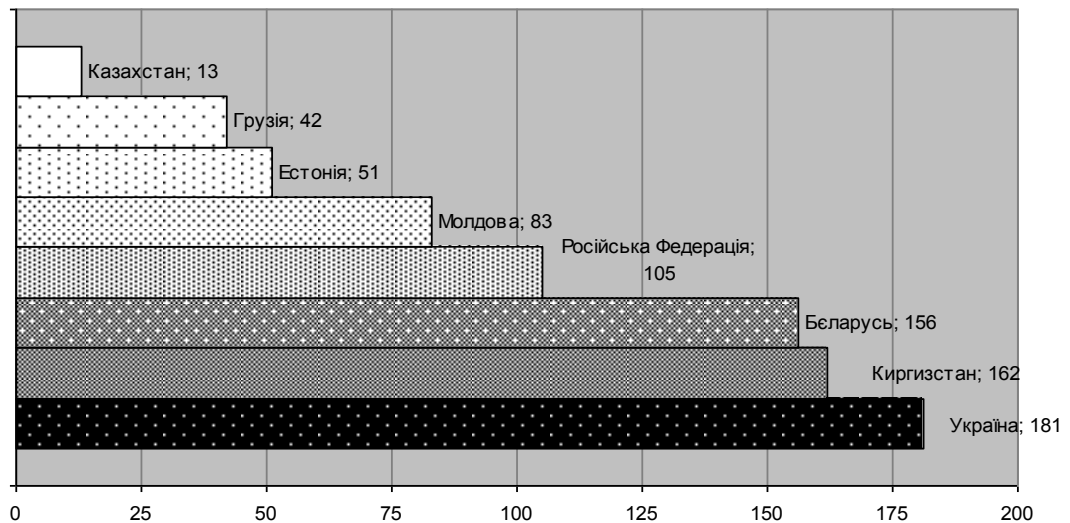
Виходячи з наведених завдань суб'єкти господарювання відчують вплив вищезазначених інститутів, взаємодіють з ними, а також трансформують систему економічної безпеки відповідно до вимог і потенційних загроз, які виникають у процесі такої взаємодії. В першу чергу зміни стосуються фінансово-економічної складової, оскільки фіскальні функції контролюючих органів та органів захисту економічної конкуренції обумовлюють створення додаткового фінансового навантаження на бюджети підприємств. Необхідність фіскального навантаження обумовлюється самими принципами функціонування цивілізованого суспільства, однак визначити прийнятну для всіх сторін величину такого навантаження практично неможливо. Тому існують певні компромісні варіанти (характерно для

високорозвинених країн), які дозволяють виконувати державі свої соціально-економічні функції та не стримувати розвиток бізнесу.

Для України зазначені питання надзвичайно актуальні, зважаючи на 181 місце серед 183 країн за легкістю сплати податків [12].

На рис. 2 наведено дані вищезазначеного рейтингу на початок 2012 року серед вісімки країн колишнього СРСР.

Найбільшою мірою вплив негативних факторів зовнішнього походження стосується фінансово-економічної та екологічної складової економічної безпеки підприємства.

Рис. 2. Рейтинг країн за легкістю сплати податків, дані на початок 2012 року (за даними Міжнародного банку реконструкції та розвитку)

А інші складові у значній мірі залежні від внутрішніх факторів та обставин.

Висновки. Отже, система економічної безпеки підприємства повинна забезпечувати мінімізацію негативного впливу зовнішнього середовища шляхом налагодження ефективної взаємодії з митною, податковою службами, антимонопольним комітетом, а також за рахунок дотримання всіма суб'єктами законодавства. Це вимагає активної позиції суб'єктів господарювання щодо участі у обговоренні та розробці основних нормативно-правових актів на рівні держави, а також потребує подальших наукових досліджень у цій сфері.

Перелік посилань

1. Система економічної безпеки: держава, регіон, підприємство [монографія] / О.М. Ляшенко, Ю.С.Погорелов, В.Л. Безбожний; за заг. ред.. Г.В.Козаченко. – Луганськ: Елтон – 2, 2010. – 282 с.
2. Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства [монографія] /О.М. Ляшенко – Луганськ: вид-во СНУ ім.В.Даля, 2011. – 400с.

3. Мунтіян В.І. Економічна безпека України / В.І.Мунтіян.– К.: Вид-во КВЦ, 1999.– 464с.
4. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство: [монографія] / Геєць В.М., Кизим М.О., Клебанова Т.С., Черняк О.І. та ін.; за ред. В.М. Геєця. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2006. – 240 с.
5. Шлыков В.В. Экономическая безопасность предприятия / В.В. Шлыков // ЭКО (Всероссийский экономический журнал). – 2002. – №11. – С. 94-99.
6. Бурбело О.А. Економічна і правова безпека репутації підприємства : [монографія] / Бурбело О.А., Солоха Д.В., Припутень В.Ю. – Луганськ: Янтар, 2009. – 100 с.
7. Гапоненко В.Ф. Экономическая безопасность предприятий. Подходы и принципы. / Гапоненко В.Ф., Беспалько А.Л., Власков А.С. – М.: Издательство «Ось -89», 2007. – 208 с.
8. Манцуров І.Г. Побудова ієрархічної структури складових економічної безпеки підприємств / І.Г.Манцуров, О.В. Нусінова // : [електронний ресурс] – Режим доступу: [http://newasp.omskreg.ru/bekryash/ contents.htm](http://newasp.omskreg.ru/bekryash/contents.htm)
9. www.sta.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=171240&cat_id=161857&showHidden=1
10. www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/92-15
11. www.amc.gov.ua/amc/control/uk/publish/article?art_id=198368&cat_id=197873
12. www.download.pwc.com/ie/pubs/2011payingtaxes2012theglobalpicture

Рудніченко Є. М. Характеристика впливу зовнішнього середовища на економічну безпеку підприємства

У статті досліджено структуру та складові системи економічної безпеки підприємства, визначено вплив зовнішнього середовища на її формування та функціонування.

Ключові слова: економічна безпека підприємства, зовнішнє середовище, структура та елементи системи економічної безпеки підприємства.

Рудніченко Е. Н. Характеристика влияния внешней среды на экономическую безопасность предприятия

В статье исследована структура и составляющие системы экономической безопасности предприятия, определено влияние внешней среды на ее формирование и функционирование.

Ключевые слова: экономическая безопасность предприятия, внешняя среда, структура и элементы системы экономической безопасности предприятия.

Rudnichenko E. Characteristic influence of the environment on economic security company.

This article explores the structure and components of economic security, defined impact on the environment of formation and functioning.

Key words: economic security company, the external environment, structure and elements of economic security.